

Heikki Virkkunen

16.5.2012

Tiedon rakenteistaminen ja tiedonhallintapalvelun tarjoamat hyödyt ja haasteet kirjaamiskäytäntöön,
ylilääkäri Heikki Virkkunen, THL OPER-yksikkö

Mitä sähköisiltä järjestelmiltä kaivataan? Tietoja käyttöön sujuvasti siellä, missä niitä tarvitaan, organisaatorajoista riippumatta, yhteenvetönäkymää keskeisistä potilastiedoista, tarpeellisen tiedon helppoa löytymistä sekä tietysti ohjelmistojen käytettävyyttä – miten se sitten määritelläänkään.

Tämä on uskottu myös kansallisesti. Vuoden 2011 alusta lainsäädäntöön kirjattu tiedonhallintapalvelu mahdollistaa kaivatut hyödyt: tiedot voidaan sen avulla koota potilaskeskeisesti, organisaatorajoista riippumatta, palvelun avulla on mahdollista koota potilaan keskeiset hoitoon vaikuttavat terveystiedot ”yhdelle näkymälle”, josta tietojen alkulähteille pystyy porautumaan ja tietojen muutoksia hallinnoimaan – siis löytämään tiedot helposti – ja valtakunnallisena palveluna tiedot ovat myös käytettävissä missä tahansa. Enää ei puutukaan kuin käytettävyys. Kun sekkin saadaan vielä kohdalleen, voidaan odottaa tyytyväisiä käyttäjiä. Vai voidaanko?

Tavoitteisiin on toki vielä matkaa. Tiedonhallintapalvelu on vielä määrittelyvaiheessa, joten nähtäväksi jää miten haastavat odotukset onnistutaan toteuttamaan. Määrätietoisella ohjauksella ja motivoituneella yhteistyöllä tässä voidaan kuitenkin onnistua.

Pelkkä tekniikan kehittäminen ei kuitenkaan riitä – vaikka se onnistumisen edellytys onkin. Sähköiset tekniikat voivat luoda mahdollisuuksia parempiin ja tehokkaampiin toimintatapoihin. Ja siinä ”villakoiran ydin” onkin: Vanhoja toimintatapoja ei pidä vain siirtää sähköisiksi, vaan on mietittävä uudet järkevät toimintatavat, joilla uusi tekniikka voidaan parhaiten hyödyntää.

Uudet mahdollisuudet tuottavat siis myös uusia haasteita. Vanhoja kirjaamiskäytäntöjä ei enää voida jatkaa entiseen tapaan vaan on opetettava uudet, täsmällisemmät, kirjaamiskäytännöt. Jotta tietoja voidaan helposti löytää, koota ja hyödyntää, ne tulee rakenteistaa – koodata. Enää kaiken tiedon kirjaaminen vapaamuotoisen tekstin muodossa ei olekaan mahdollista. Pelkkä sanelu ei enää riitä vaan kirjatessa joutuu ”klikkailemaan” – ja sehän vasta riesa onkin!

Mikä siis muuttuu? Aletaanko nyt koodata kaikki tieto? Ei sentään. Kyllä ”vanhaa kunnan proosatekstiä” tarvitaan jatkossakin. Osa tiedoista kuitenkin on järkevää kirjata rakenteisena (eli koodattuna / luokiteltuna). Tämä ei välttämättä tarkoita suuriakaan muutoksia nykyisiin käytäntöihin. mm. diagnoosit, toimenpiteet, labrat, rtg-kuvaukset – riskitiedotkin pikku hiljaa – kirjataan jo nyt pääosin rakenteisesti.

Toisaalta tietyt tiedot pyritään jatkossa kokoamaan ”yhteen paikkaan”. Esim. lääkityksessä pyritään yhteen kansalliseen ”lääkelistaan”, jota kaikki ylläpitävät – ja joka siten voisi olla jopa kutakuinkin paikkaansa pitävä. Enää ei pidettäisikään moninkertaisia lääkelistauksia avolääkitysosiossa, osastolääkitysosiossa, hoitokertomuksessa, potilaskortilla, epikriisitekstin lopussa ja missä vielä keksitäänkään – ja kaikki vielä erikseen joka organisaatiossa. Kun kaiken lisäksi joka listassa on hieman eri sisältö, niin kuka silloin ottaa selville, mitä lääkkeitä potilas oikeasti käyttää. Yksi ”kansallinen lääkityslista” vaatisi silloin muutosta lääkityksen kirjaamiseen – kaikki

www.thl.fi

Heikki Virkkunen

16.5.2012

lääkitysmuutokset tulisikin kirjata vanhan totutun käytännön (monen eri paikan) sijasta ”yhteen uuteen paikkaan”.

Rakenteistaminen ei siis tarkoita aina lisää työtä. Kun tiedot on koottu loogisiin kokonaisuuksiin, ei kaikkea tarvitse aina kirjata uudelleen, vaan rakenteinen vanha tieto löytyy ja on helposti hyödynnettävissä. Vanhoja tietoja voi myös käyttää uusien tietojen pohjana, joten tiedon etsimiseen ei menekään enää niin paljon aikaa kuin ennen. Uudet tiedot voivatkin olla jopa vanhoja luotettavampia, kun tiedot kirjataan aina samaan tapaan, samaan paikkaan. Silloin tiedon ajantasaisena pitäminen on helpompaa. Aikaa siis saattaa lopulta säästyä!

Toki haasteita riittää ennen kuin kaikki toimii ”niin kuin Strömsöössä” ja se vaatii tietojärjestelmien kehittämiseltä paljon. Se vaatii kuitenkin paljon myös järjestelmien käyttäjiltä. Uusia toimintatapoja ei omaksuta hetkessä – eihän tähestyskirurgiaankaan siirrytty ”yhdessä yössä” – vaan uusien tapojen oppiminen vie aikansa. Ja vaikka uudet tavat olisivat vanhoja helpompia, on muutos aina aluksi vaikeaa. Kehityksen todelliset hyödyt kuitenkin saadaan esiin vasta kun sekä tekniikka että toimintamallit saadaan ”uusiin kuoseihin”. Kyse on toimintakulttuurin muutoksesta, joka vaatii aina aikansa.